

5.12.2025

SAUVO

Rajalahti

Aurinkovoima-alueen arkeologinen inventointi 2025

Tilaaaja:
Sitema Oy

Toteuttaja:
Heilu Oy

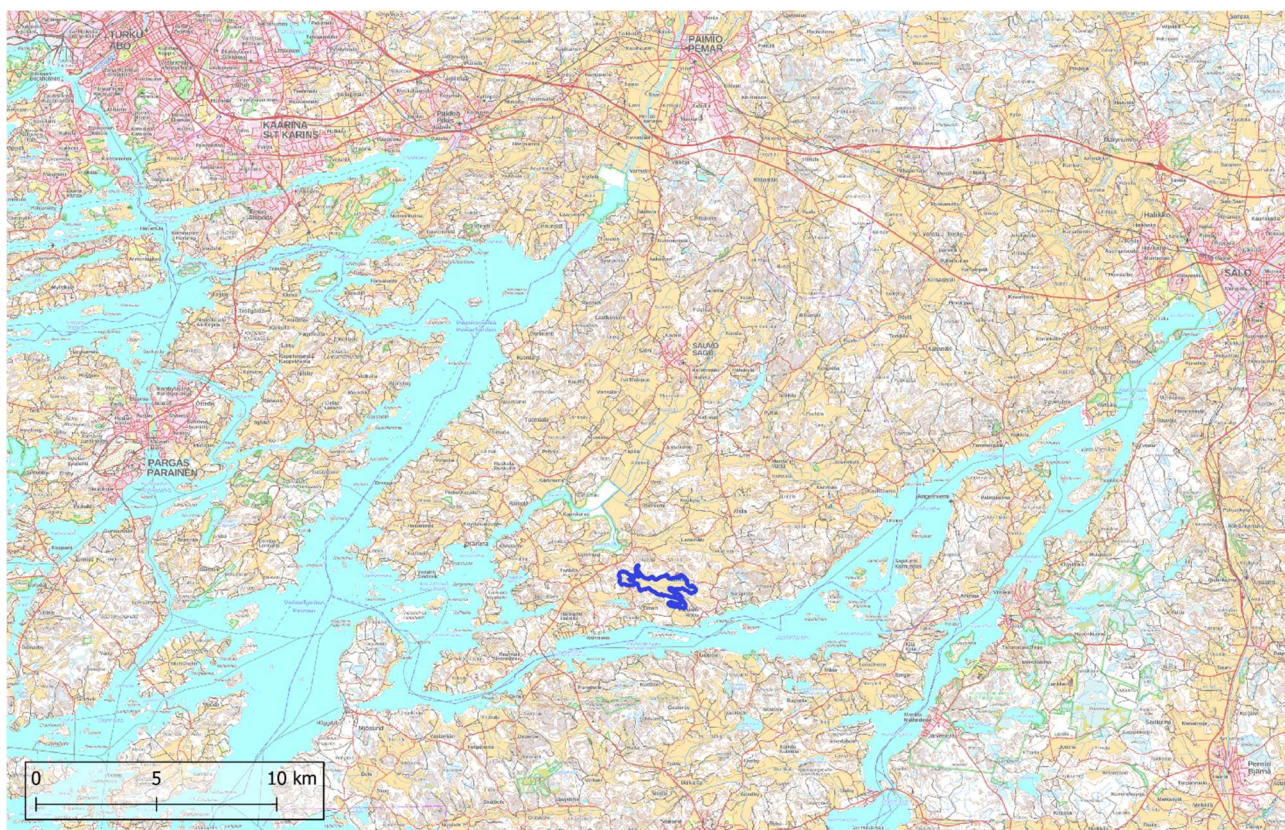
SAUVO Rajalahti

Aurinkovoima-alueen arkeologinen inventointi 2025

Tiivistelmä

Sauvon Rajalahden alueelle ollaan suunnittelemassa aurinkovoima-aluetta. Hankkeen taustaselvityksiin liittyvästä arkeologisesta inventoinnista vastasi Heilu Oy. Inventoinnin maastotyöt tehtiin peltojen kasvukauden ohjaamina huhtikuussa ja syyskuussa 2025.

Hankealueelta tunnettiin entuudestaan yksi kivistä reikäkirveen löytöpaikka. Löytöpaikalta ei havaittu mitään muinaisjäännöksen viittaavaa, joten kohde jää irtolöydöksi. Alueen kaakkoisosasta tavattiin rakennuksen jäännös (muu kulttuuriperintökohde), joka karttataustatietojen perusteella ajoittuu 1800-luvulle ja on autioitunut 1900-luvun alussa. Mattbölen keskiaikaan periytyvä kylätontti sijoittuu hankealueen koillispuolelle, eikä sitä tarkastettu maastossa. Vaikka kohde sijaitsee edelleen asutun talon pihapiirissä ja teiden kohdalla, katsotaan sen hyvän karttapaikannuksen perusteella muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Kartta 1. Lähestymiskartta. Hankealue sijoittuu sinisellä rajatulle alueelle.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Alueen lähtötiedot.....	4
3. Inventointityö	6
Valmistelu.....	6
Maastotyöt ja havainnot	6
4. Yhteenveto	7
5. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet	8
Muut kulttuuriperintökohteet	8
1. Kivimäki.....	8
2. Mattila	10
Löytöpaikka	12
3. Suopelto	12
Lähteet.....	14

Arkistotiedot

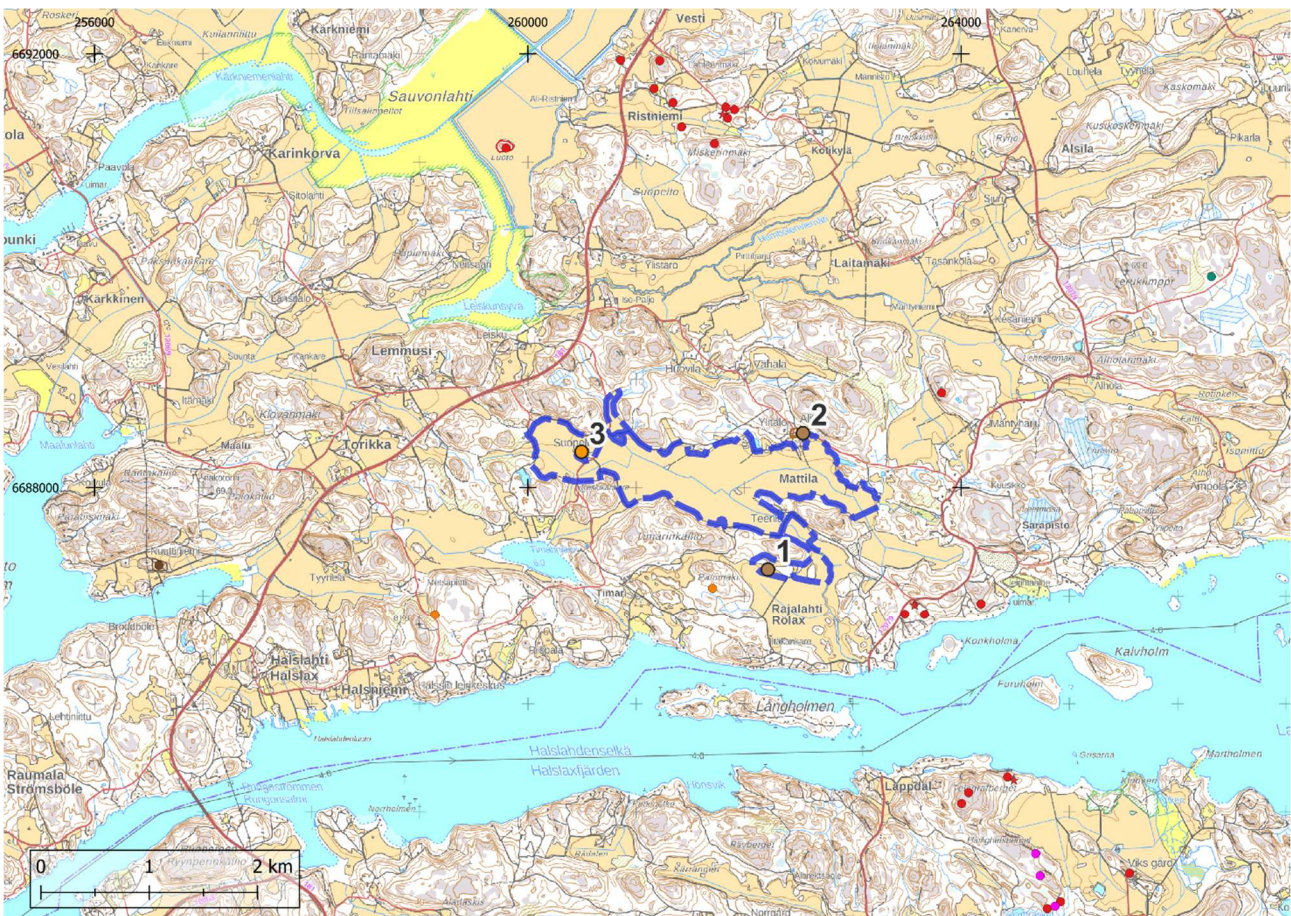
Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy / FM Teemu Tiainen
Kenttätöaika:	28.4. ja 1.9.2025
Tutkimusten rahoittaja:	Sitema Oy
Aikaisemmat tutkimukset:	ei tiedossa

Kansikuva: Hankealue on käytännössä kokonaan peltoa. Länteen. TT

Taustakartat Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelusta (WMTS) 10/2025, ellei toisin mainita. Käytetty koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000. Maanmittauslaitoksen 5 p laserkeilausaineiston käyttölisenssi: MML 8565505893/05 00 00/2025. Raportin kuvat Teemu Tiainen (TT), Alina Korte (AK) ja Toni Paukku (TP).

1. Johdanto

Sauvon Rajalahden alueella on käynnissä aurinkovoimala-alueen suunnittelutyö. Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo edellytti hankkeen työneuvottelussa alueen arkeologista inventointia. Inventoinnin tavoitteita tarkennettiin työneuvottelussa (Teams-kokous 21.5.2025). Hankealueen arkeologisen inventoinnin teki Heilu Oy. FM Teemu Tiainen vastasi työn valmistelusta, maastotöistä ja raportoinnista. FM Sinikka Kärkkäinen osallistui työn valmisteluun ja FM Alina Korte sekä HuK Toni Paukku maastotöihin. Maastotyöt tehtiin 28.4. ja niitä täydennettiin peltojen puinnin jälkeen 1.9.2025.

Kartta 2. Hankealue on rajattu sinisellä katkoviivalla. Muinaisjäännöskohteet on merkattu erivärisin pistein. Numerot kohteiden vieressä ovat tämän raportin kohdenumeroita.

2. Alueen lähtötiedot

Noin 182 ha kokoinen hankealue sijoittuu hieman yli yhdeksän kilometriä Sauvon keskiaikaisesta kirkosta etelään. Alue on savista peltoa, muutamaa pientä kalliosta ja kivistä metsäsaareketta lukuun ottamatta (alueen kaakkois- ja koillisosassa). Mattilan Ylitalon ja Alitalon eteläpuolen pellossa maaperä vaikutti olevan karkeampaa, hietaa-hiekkaa.

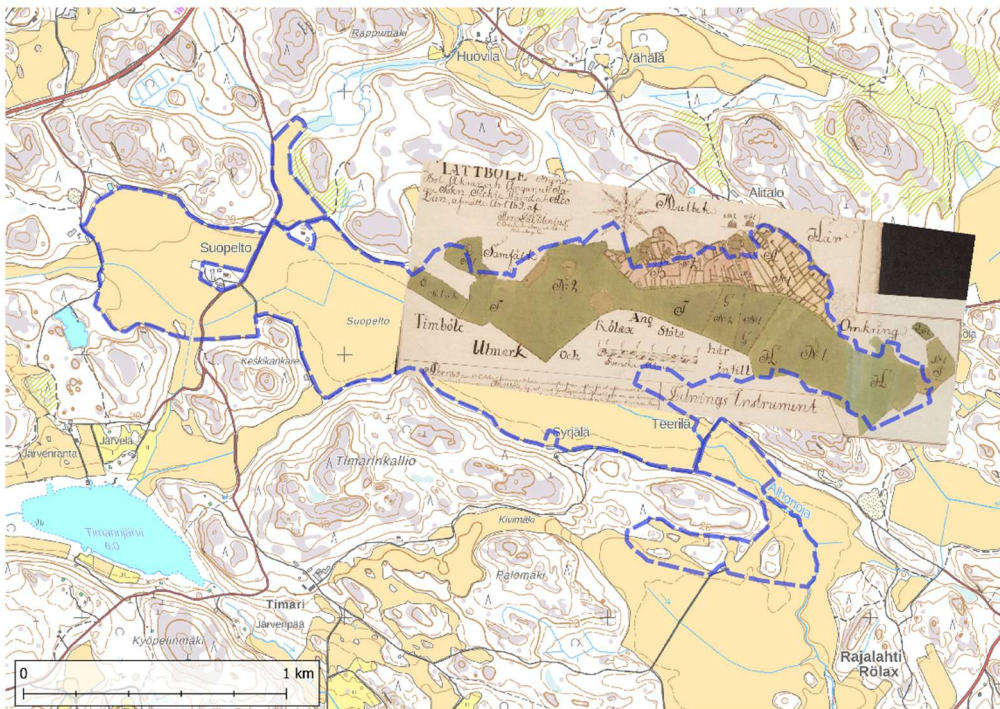
Kartta 3. Hankealueen yleiskartta. Muinaisjäännöskohteet on merkattu erivärisin pistein. Numerot kohteiden vieressä ovat tämän raportin kohdenumeroita.

Suurin osa alueesta on loivapiirteistä ja sijoittuu alle 10 m korkeustasolle. Korkeimmillaan alue on sen koillis- ja luoteisosissa, joissa maastonkorkeus on 15-23 m mpy. Alueen kivikautiset asuinpaikat ja irtolöydöt sijoittuvat noin 12 - 22 m korkeustasoilla. Pronssikauteen ajoittuvat muinaisjäännöskohteet sijoittuvat lähialueella noin 15 – 40 m korkeustasoille. Hankealueella ei sijaitse kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta alueen länsiosasta, Suopellon talon läheisestä pellosta on löytynyt kivikauteen ajoittuva reikäkirves (KM40021) vuonna 2013.

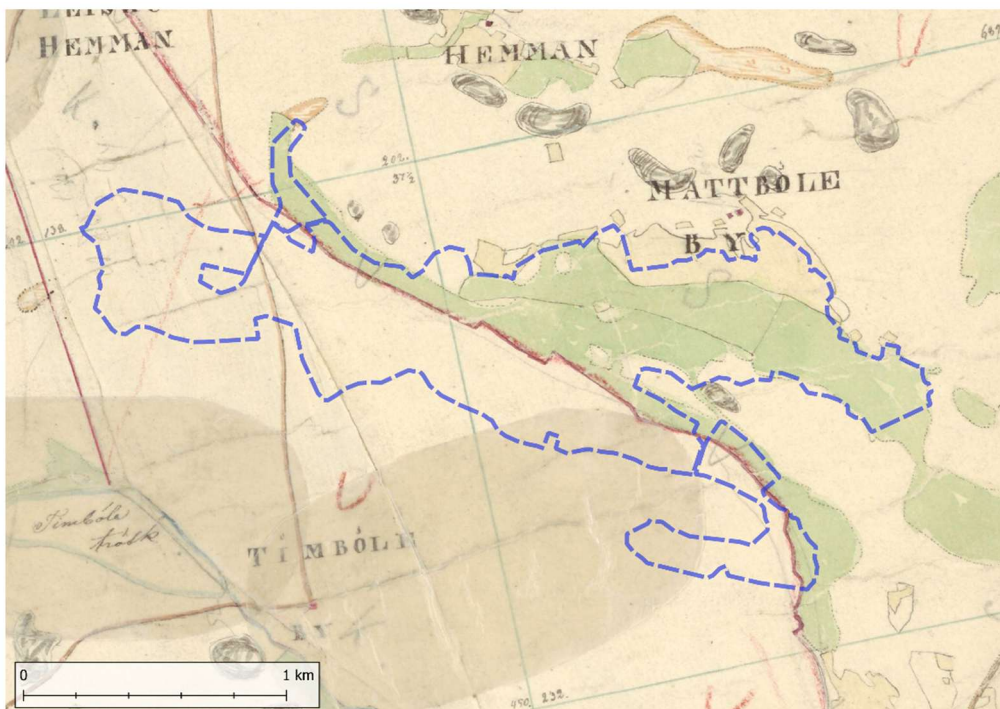
Historiallisella ajalla, ja todennäköisesti jo keskiajalla, hankealueen koillispuolisko on kuulunut Mattbölen (Mattilan) ja lounaispuolisko Timbölen (Timarin) kyliin. Suomen asutuksen yleisluettelossa molemmat kylät mainitaan jo vuodelta 1540. Vanhimmilla tarkastetuilla kartoilla (vuosien 1769, 1845, 1879, 1906 ja 1964 kartat sekä ilmakeku v. 1948) alueella ei ole kiinteää

asutusta. Mattilan kylän kaksi taloa ovat sijainneet vuoden 1769 isojakokartalla nykyisten Ylitalon ja Alitalon kohdilla, hankealueen koillislaidan ulkopuolella.

Hankealueella ei tiettävästi ole aiemmin tehty arkeologisia tarkastuksia, mutta alueen läheisyydessä ovat inventoineet ainakin Marketta Waris (1960), Ulla Kallberg (1981) ja Eeva Raike (2000).

Kartta 4. Mattbölen alue vuoden 1769 kartalla.

Kartta 5. Hankealue vuoden 1845 pitäjänkartalla.

3. Inventointityö

Valmistelu

Inventoinnin valmistelun aikana aluetta kuvaavia vanhoja karttoja haettiin Kansallisarkiston Astia-verkkopalvelusta, vanhatkartat.fi -verkkosivustolta ja MML:n Vanhat painetut kartat-verkkosivustolta. Hankealueen ja sen lähistön muinaisjäännöskohteet tarkastettiin Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi), samoin lähialueella tehtyjen arkeologisten inventointien tutkimusraportteja.

Valmistelun aikana tarkastettiin myös Maanmittauslaitoksen 0,5 ja 5p laserkeilausaineisto arkeologisesti mielenkiintoisten maastonmuotojen, kuten tervahautojen tai muiden kuoppajäännösten havaitsemiseksi. Myös GTK:n maaperäkartta (20k) käytiin läpi arkeologisesti potentiaalisten maastonkohtien selvittämiseksi.

Maastotyöt ja havainnot

Peltoaukeaan suurimmaksi osaksi matalaa ja piirteetöntä, joten maastotyöt kohdennettiin alueen korkeammille kohdille reikäkirveen löytöpaikalle, Mattilan talojen eteläpuolen pelloille sekä alueen kaakkoisosaan. Pellot olivat maastotöiden aikaan suurimmaksi osaksi ”ummessa”, mikä rajoitti pintapoimimismahdollisuuksia oleellisesti. Avoimia peltoja oli lähinnä alueen koilliskulmassa, mistä havaittiin tyypillistä historiallisen ajan asutuksen läheisyydessä olevan pellon löytöaineistoa: tiilen murua, muutamia takonauloja, fajanssi- ja posliiniastioiden kappaleita, taso- ja astialasin paloja, liitupiipun varren katkelma sekä modernia muovi- ja metalliroskaa. Kaiken kaikkiaan pellolta havaittiin varsin vähän minkäänlaista löytömateriaalia.

Maastotyöt tehtiin huhtikuun lopulla ja niitä täydennettiin syyskuussa, jolloin Mattilan talon eteläpuolen peltoja päästiin käymään läpi metallinetsimellä huhtikuuta laajemmalla alueella. Metallinetsinnän lisäksi maastossa tehtiin pieniä koekuoppia lapiolla, lähinnä maaperän tarkastamiseksi ja pellon muokkauskerroksen syvyyden toteamiseksi. Lisäksi maaperää tarkastettiin ns. geologin t-kairalla. Inventointihavainnot talletettiin valokuvien ja muistiinpanoin. Paikkatiedot mitattiin Garminin käsiGPS-paikantimilla, joiden tarkkuus avoimella pellolla on parin metrin luokkaa.

4. Yhteenveto

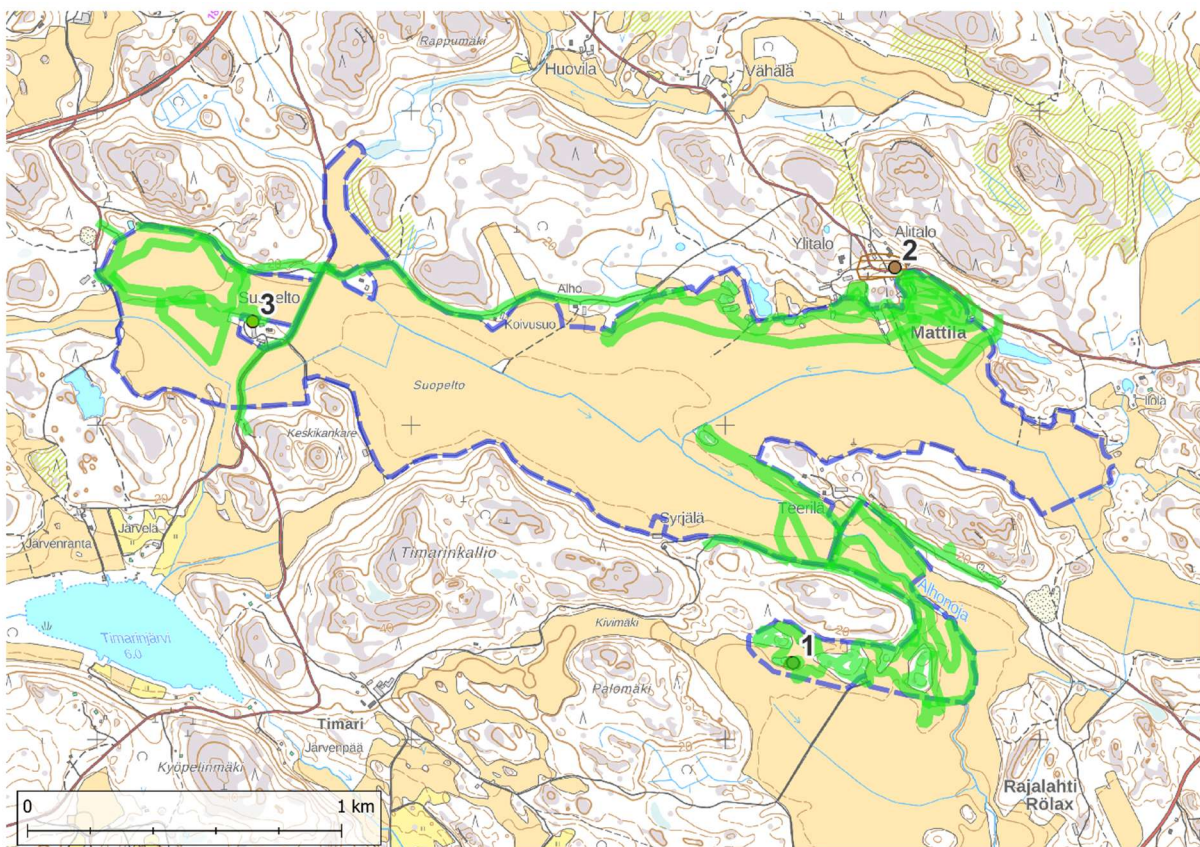
Sauvon Rajalahteen suunnitteilla olevan aurinkovoiman alueelta tunnettiin entuudestaan yksi kivikauteen irtolöytöpaikka, jonka tarkastuksen aikana ei havaittu merkkejä muinaisjäännöksestä: kohde jää löytöpaikaksi.

Hankealueen kaakkoisosasta havaittiin rakennuksen jäännös, joka karttatarkastelun perusteella ajoittuu 1800-luvulle ja on autioitunut 1900-luvun puolella. Hankealueen koillislaidalla, alueen ulkopuolella sijaitsee keskiaikaan periytyvä Mattbölen kylätontti, joka sijoittuu nykyisinkin asuttujen talojen pihapiiriin ja teiden kohdille. Molemmat mainitut kohteet ovat muita kulttuuriperintökohteita.

Teemu Tiainen

5.12.2025

Heilu Oy

Kartta 6. Maastossa kuljetut alueet on merkattu vihreällä.

5. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

Muut kulttuuriperintökohteet

1. Kivimäki

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

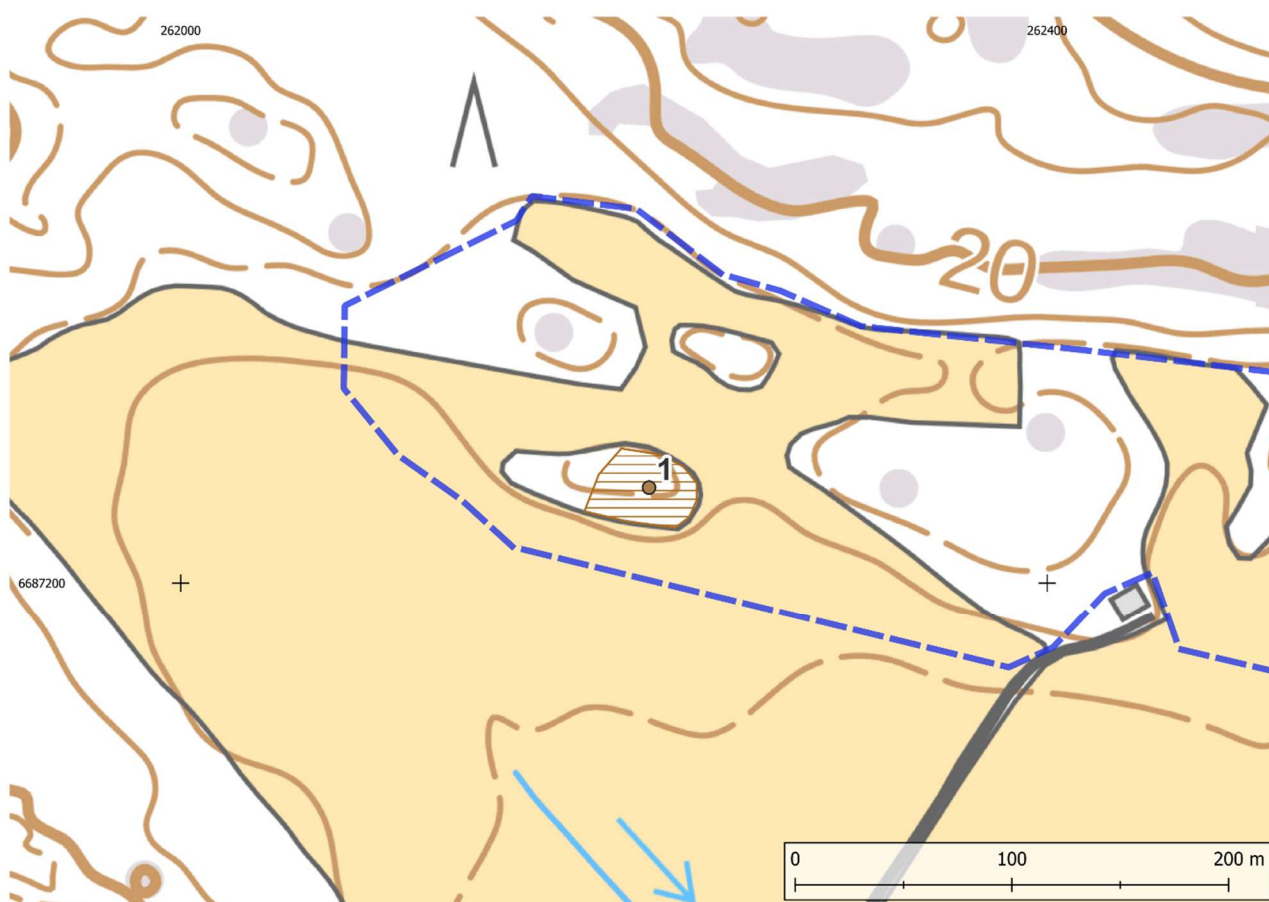
Muinaisjäännösstatus: muu kulttuuriperintökohde

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat, torpanpaikat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6687244 E 262216 z 12,5 ± 2 m mpy

Koordinaattiselite: Kohteen keskipiste (GPS maastomittaus)

Kartta 7. Ruskea piste osoittaa rakennuksen jäännöksen kohdan. Kohteen aluerajaus on ruskealla rasterilla.

Inventointihavainnot 2025:

Hankealueen kaakkoiskulman peltosaarekkeesta havaittiin suorakaiteen muotoinen, itä-länsisuuntainen rakennuksen kivijalka, jonka luoteisnurkassa on uunin jäännös. Kivijalan sivujen pituus on noin 5 x 6 m. Kivijalassa on yksi kivikerta, jonka korkeus on keskimäärin noin 0,2 m. Kivijalka on pääosin sammalien peittämä. Uunin jäännös on alaltaan 2 x 2 m kokoinen ja sen korkeus on noin 1,2 m. Uunin jäännös on lähes kokonaan sammaltaen ja muun

pohjakasvillisuuden peittämä. Uunin eteläsivulla on vaakatasossa noin 0,8 m pitkä harkkomainen perustuskivi.

Vuosien 1879 ja 1906 kartoilla paikalle on merkattu rakennuksia. Vuoden 1879 kartalla (senaatinkartta) rakennuksen tunniste on T, eli torppa. Näitä vanhemmilla tai nuoremmilla tarkastetuilla kartoilla paikalle ei ole merkattu asutusta tai rakennuksia.

Paikalta havaittu rakennuksen jäännös liittyy mitä ilmeisimmin torppa-asutukseen. Paikka on ollut asuttuna 1800-1900-lukujen taitteen molemmin puolin ja autioitunut ennen 1964 peruskartan laatimista.

Kuva 1. Rakennuksen jäännös. Lounaaseen. TP

Kartta 8. Paikalla ollut torppa vuoden 1879 senaatinkartalla.

2. Mattila

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: muu kulttuuriperintökohde

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat, kyläpaikat

Ajoitus: keskiaikainen, historiallinen

Koordinaatit: N 6688502 E 262541 z 21-31 ± 2 m mpy

Koordinaattiselite: Kohteen keskipiste (karttapaikannus, talon nro 1 kohta)

Kartta 9. Ruskea rasteri on kohteen aluerajaus.

Inventointihavainnot 2025:

Vuoden 1769 kartalta paikannettu Mattbölen kahden talon tonttimaa sijoittuu nykyisten Ylitalon ja Alitalon hoidetuilla pihamaille ja teiden kohdille. Vanhalla kartalla itäisempi talo on tunnisteella No 1 Nedergård ja läntisempi No 2 Öfvergård. Mattböle on mainittu Suomen asutuksen yleisluettelossa jo vuodelta 1540.

Vanha tonttimaa sijoittuu nyt inventoidun hankealueen ulkopuolelle, eikä sitä tarkastettu maastossa. Tonttimaan eteläpuolen pellot käytiin lävitse metallinilmaisimella inventoinnin aikana. Löytöinä pellostä saatiin tyypillistä historiallisen ajan löytömateriaalia: pieniä tiilen paloja, pari takonaulaa, muutamia fajanssi- ja posliiniastioiden kappaleita sekä taso- ja astialasin paloja sekä modernia muovi- ja metalliroskaa. Paikalta todettiin verrattain vähän minkäänlaista löytömateriaalia.

Hyvän karttapaikannuksen vuoksi kohteen muinaisjäännösstatus tulkitaan muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Kohteen säilyneisyyden ja laajuuden tarkentaminen vaatisi kohdennetumpaa tutkimusta.

Kuva 2. Vuoden 1769 kartalta paikannettu kylätontti sijoittuu vihreällä korostetulle alueelle. Pohjoisluoteeseen. TT

Kartta 10. Vuoden 1769 kartta. Kahden talon kylätontti on korostettu ruskealla rasterilla.

Löytöpaikka

3. Suopelto

Muinaisjäännöstunnus: 1000023786

Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: irtolöytöpaikka

Ajoitus:

Koordinaatit: N 6688330 E 260496 z 12 ± 2m mpy

Koordinaattiselite: Kohteen keskipiste (GPS maastomittaus ± 2 m)

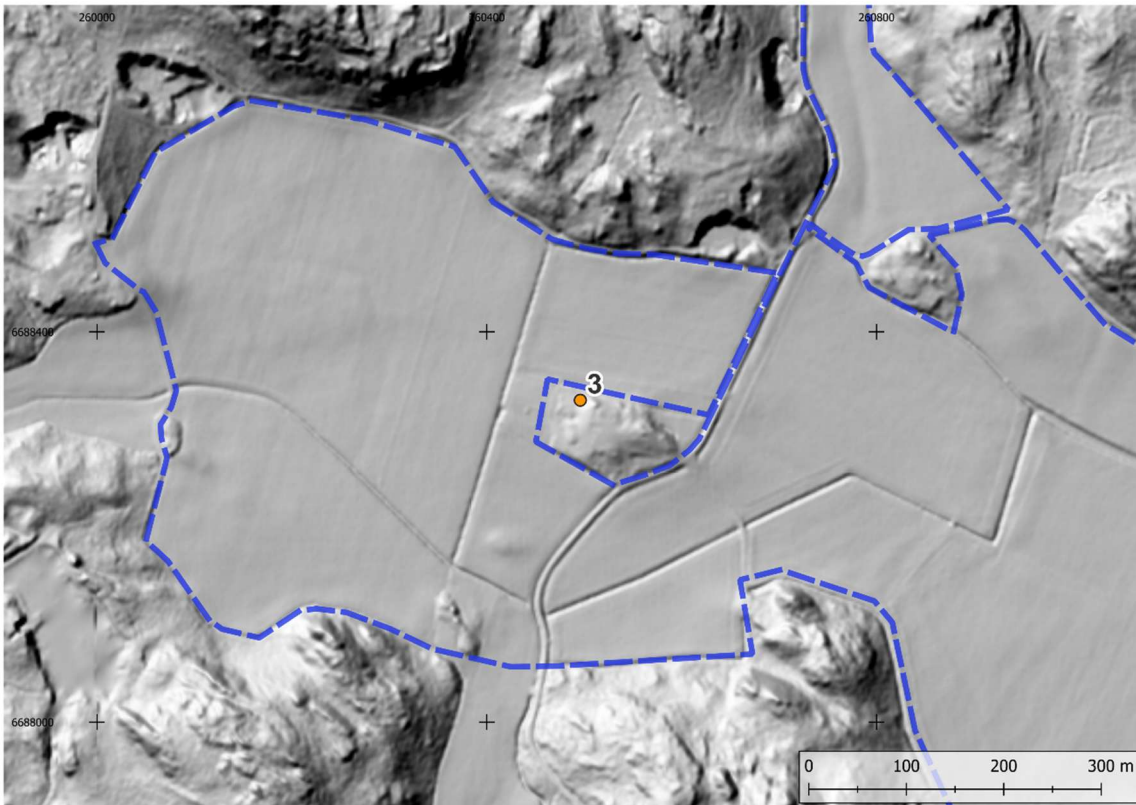
Kartta 11. Kohteen pistemäinen paikkatieto on osoitettu oranssilla pisteellä.

Muinaisjäännösrekisteri:

x.x. on löytänyt reikäkirveen KM 40021 marraskuussa 2013 Suopellon päärakennuksen pohjoispuolelta noin 7 metriä rakennuksesta pohjoiseen. Kirves oli maan pinnalla, mutta päättynyt siihen kaivetun maan mukana, kun kesällä 2013 oli perattu ojaa. Kirves havaittiin, kun oli etsitty myrskyn hajottaman trampoliinin osia pihan ympäristöstä. Löytöpaikka sijaitsee noin 2 km Halslahdenselästä pohjoiseen ja 900 metriä Timarinjärvestä pohjoiskoilliseen peltolaakson keskellä olevalla talon pihapiirissä. Tarkastamaton löytöpaikka.

Inventointihavainnot 2025:

Paikkaa tarkastettiin inventoinnin aikana. Heinällä ollut pelto paikalla on piirteetöntä ja maaperä savista. Paikalta ei havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Kohde jää löytöpaikaksi.

Kartta 12. Suopellon aluetta, pohjakarttana MML:n laserkeilausaineisto 0,5 p.

Kuva 3. Reikäkirves on löytynyt rakennusten vasemmalta puolelta, tasaisen pellon ja talomäen rajalta. Itään. AK

Lähteet

Tutkimusraportit:

Raike, Eeva 2001. Sauvon arkeologinen inventointi 2000.

Waris, Marketta 1960. Sauvon pitäjän inventointikertomus.

Digitaaliset lähteet:

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx

Kartat:

Kansallisarkisto:

Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. A TURUN JA PORIN LÄÄNI. Sauvo. A96:57/1 Mattila; Isojako kotipelloilla (1769–1769). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 23.4.2025.

Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. A TURUN JA PORIN LÄÄNI. Karuna. A29:39/1–13 Timari / Timböle; N:ot 1-2 Isojako ja halkominen 1:1-2 (1906–1906). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 23.4.2025.

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. VII 18 [Karuna] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 23.4.2025. (v. 1879)

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto 1845. 2021 01 Ia.* -/- -_1. Sauvo . Kansallisarkisto. Viitattu 24.4.2025.

Maanmittauslaitos:

Vanhat painetut kartat- latauspalvelu: (<https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>)

2021 01 Karuna, Maanmittaushallitus v. 1964.